

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Ons kenmerk VGP/VL 2643637	Inlichtingen bij	Doorkiesnummer	Den Haag
Onderwerp Dierproeven		Bijlage(n) 4	Uw brief

1. Inleiding

In deze brief geef ik u, mede namens de Minister van LNV, de laatste stand van zaken met betrekking tot de onderwerpen die nu spelen binnen het beleidsthema dierproeven. In mijn brief van 17 juni jl. (Kamerstuk 2004-2005, 30168, nr. 1, Tweede Kamer) heb ik het evaluatierapport van de Wet op de dierproeven (Wod) aan u aangeboden. In de brief heb ik aangegeven dat ik voor het eind van dit jaar met mijn standpunt over het evaluatierapport zal komen.

Hiernaast heeft de Minister van LNV in zijn brief van 8 september jl. (Kamerstuk 2004-2005, 27428, nr. 67, Tweede Kamer) het evaluatierapport Besluit Biotechnologie bij dieren aan u aangeboden. In deze brief kondigde de Minister van LNV (mede namens VWS) een gezamenlijke reactie aan, voor wat betreft het onderwerp biotechnologie bij dieren en de mogelijkheden om te komen tot één toets voor de beoordeling van biotechnologische behandelingen bij dieren. Tijdens het algemene overleg over de evaluatie van het programma alternatieven voor dierproeven op 30 juni jl. heb ik een aantal toezeggingen gedaan, waarvan ik nu de huidige stand van zaken wil geven.

De opbouw van deze brief is als volgt. Ik begin met mijn reactie op de evaluatie van de Wet op de dierproeven. Dit is het belangrijkste onderdeel van de brief. Aansluitend hierop zal ik uitleg geven over de relatie tussen mijn reactie op de evaluatie en het gezamenlijke traject met het ministerie van LNV in het kader van biotechnologie bij dieren. Tenslotte zal ik ingaan op de stand van zaken ten aanzien van de toezeggingen die ik gedaan heb tijdens het AO alternatieven voor dierproeven.

2. Evaluatie van de Wet op de dierproeven

Om te beginnen wil ik u aangeven dat ik de evaluatie van de Wet op de dierproeven zie als een traject dat breder is dan het evaluatierapport. In het evaluatietraject moeten mijns inziens twee aspecten onderscheiden worden: het proces en de inhoud van de evaluatie. Voor het bepalen van mijn standpunt heb ik met beide aspecten rekening gehouden.

Samenvattend is mijn standpunt dat ik de aanbevelingen uit het evaluatierapport niet over zal nemen. Hiervoor is op dit moment onvoldoende draagvlak. Dit betekent echter niet dat hiermee het evaluatietraject ten einde komt. Juist voor het verkrijgen van draagvlak zal de discussie moeten worden voortgezet. Tegelijkertijd doet zich de mogelijkheid voor de Nederlandse discussie in Europees perspectief te plaatsen. Binnen een afzienbare periode (ongeveer een jaar vanaf nu) zal de Europese Commissie namelijk met een voorstel tot wijziging van de huidige EU-dierproevenrichtlijn (86/609/EG) komen. Het verbreden van het perspectief van de Nederlandse discussie past in het kabinetsbeleid dat tracht de Nederlandse wetgeving zo veel mogelijk, ook al vanwege het creëren van een *level playing field*, op Europa te laten aansluiten.

In de het navolgende alinea's zet ik de procesmatige en inhoudelijke aspecten van de Wod-evaluatie uiteen om op die manier mijn standpunt toe te lichten.

Proces Wod- evaluatie

Naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van de Wet op de dierproeven (in 2002) heeft de toenmalige Minister van VWS besloten om deze wet te laten evalueren. De evaluatie is in opdracht van ZonMw door de leerstoelgroepen Recht en Bestuur en Toegepaste Filosofie van het Departement Filosofie van het Departement Maatschappijwetenschappen van de Wageningen Universiteit in samenwerking met NovioConsult Van Spaendock BV te Nijmegen uitgevoerd.

Het evaluatieonderzoeksteam heeft een rapport geschreven gebaseerd op zowel een literatuurstudie als op de meningen gedestilleerd uit interviews met spelers uit het "dierproevenveld" in Nederland.

Ik heb het evaluatierapport ook naar de Centrale Commissie Dierproeven (CCD) gestuurd met het verzoek om mij daarover te adviseren. Het CCD advies kunt u in bijlage 1 vinden.

Daarnaast en als onderdeel van het totale evaluatieproces is er op 15 september jl. een minisymposium georganiseerd over het Wod-evaluatierapport. Het symposium is door ZonMw in samenwerking met het NCA (Nederlands centrum voor alternatieven) georganiseerd om de verschillende spelers in het veld de gelegenheid te bieden om over hun mening met het evaluatieonderzoeksteam te discussiëren. Een verslag hiervan kunt u in bijlage 2 vinden.

Inhoud Wod-evaluatie

Het evaluatieonderzoek heeft zich voornamelijk gericht op het beantwoorden van twee centrale vragen met betrekking tot onderzoek naar de juridische procedures van de Wod en onderzoek naar de rol en effecten van de ethische toets. De letterlijke weergave van de onderzoeksvragen en antwoorden kunt u in vinden in de samenvatting van het evaluatierapport.¹

Het evaluatieonderzoeksteam is van mening dat het huidige instrumentarium van de Wet op de dierproeven zeker bijdraagt aan de bescherming van de intrinsieke waarde van proefdieren (de intrinsieke waarde van het dier is het uitgangspunt van de Wod).

---

¹ Prof. mr. A. A. Freriks *et al.* Noodzakelijk kwaad; Evaluatie Wet op de dierproeven. Den Haag: ZonMw, maart 2005. Reeks evaluatie regelgeving: deel 18. pag.7 en 8.

Het evaluatieonderzoeksteam geeft ook aan dat de Wod een rol speelt bij de vermindering van dierproeven en bij het verwerven en behouden van de juiste mentaliteit bij de onderzoekers die dierproeven uitvoeren en ontwerpen. Het evaluatieonderzoeksteam is ook van mening dat onderzoekers die zich bezighouden met dierproeven, dankzij de Wod, meer dan voorheen het belang van de proef ten opzichte van het ongerief van het dier zijn gaan afwegen.

Het evaluatieonderzoeksteam vindt dat bovenstaande punten verder geoptimaliseerd kunnen worden middels de door hen voorgestelde aanbevelingen. Deze aanbevelingen kunt u in de samenvatting van het evaluatierapport terugvinden.²

De in het kader van deze brief meest relevante aanbevelingen uit het evaluatierapport kunnen worden onderverdeeld in drie verschillende thema's:

a) Openbaarheid

Openbaarheid wordt in het evaluatierapport gepresenteerd als het instrument voor een zuivere, maatschappelijke discussie. Daartoe beveelt het evaluatierapport aan om de Wod op de Awb-systematiek aan te laten sluiten. Dit gaat gepaard met: openbaarheid van het afwegingsproces op DEC-niveau (Dierenexperimentencommissies), erkenning van de DEC's als bestuursorgaan en ook met de plaatsing van de besluitvorming (betreffende het wel of niet laten doorgaan van een dierproef) bij de verantwoordelijke bewindspersoon, de Minister van VWS.

a) Ethische aspecten

Volgens het evaluatierapport vindt de ethische toets (de afweging van het belang van het proefdieronderzoek tegenover het dierenwelzijn) niet bewust en breed genoeg plaats. Daarom beveelt het evaluatierapport aan om de door de DEC's toegepaste toetsingscriteria te uniformeren en eventueel uit te breiden. Daarnaast pleit het evaluatierapport voor herijking van de deskundigheidseisen van DEC-leden en toetsing van hun onafhankelijkheid. Het rapport beveelt ook aan het komen tot een centrale verzameling en verwerking van de DEC-adviezen.

b) Handhavingaspecten

De aanbevelingen hieronder hebben betrekking op het interne toezicht door de proefdierdeskundige, die toezicht houdt op het welzijn van de proefdieren binnen de instelling. Volgens het evaluatierapport zal de rechtspositie van de proefdierdeskundige versterkt moeten worden. Daarnaast beveelt het evaluatierapport aan het handhavinginstrumentarium uit te breiden met bestuursrechtelijke herstelsancties.

In onderhavige reactie heb ik bewust de resterende aanbevelingen uit het evaluatierapport, buiten beschouwing gelaten, te weten aanbevelingen met betrekking tot de Dierproevenrichtlijn, de reikwijdte Wod en de vermindering van dierproeven.

De eerste twee aanbevelingen betreffende de Dierproevenrichtlijn en de reikwijdte Wod passen qua onderwerp helemaal in het komende EU-traject voor de wijziging van de Dierproevenrichtlijn. Een inhoudelijke discussie binnen de kaders van de voorbereidingen van de EU-discussie acht ik dus meer op zijn plaats.

---

² Prof. mr. A. A. Freriks *et al.* Noodzakelijk kwaad; Evaluatie Wet op de dierproeven. Den Haag: ZonMw, maart 2005. Reeks evaluatie regelgeving: deel 18. pag. 8 t/m 11

De aanbeveling tot het stimuleren van alternatieven voor dierproeven binnen andere wettelijke kaders (nationaal en Europees) valt strikt genomen buiten de wettelijke context van de Wet op de dierproeven. Ik ben me zeker bewust van deze behoefte maar dit impliceert geen wijzigingen van de Wod.

3. Reacties op de evaluatie van de Wet op de dierproeven³

Ik beschik over de volgende schriftelijke reacties: het advies van de CCD, de schriftelijke reacties uit het veld, en het verslag van het minisymposium. De reacties worden opnieuw onderscheiden in twee aspecten: proces en inhoud van de evaluatie. Al deze reacties hebben bijgedragen aan de vorming van mijn standpunt.

Evaluatie proces

Naast de concrete reacties op de aanbevelingen uit het rapport is er veel kritiek geuit op de kwaliteit van het proces dat tijdens het uitvoeren van het evaluatierapport is gevolgd. Deze kritiek is voornamelijk gericht op de wetenschappelijke kwaliteit en het ontbreken van een analyse van de consequenties van de gedane aanbevelingen.

Vooraf uit de wetenschappelijke wereld luidt de kritiek dat een gebrek aan objectiviteit heeft geleid tot een onevenwichtig evaluatierapport. Daarnaast zou het evaluatieproces onvolledig en ondoorzichtig zijn. Het gebrek aan een analyse naar de maatschappelijk effecten van de aanbevelingen heeft ook voor onvolledigheid van het evaluatierapport gezorgd.

Inhoud van de evaluatie

De inhoudelijke reacties hebben betrekking op de in punt 2 genoemde thema's. Van de drie onderwerpen bleken de openbaarheid en de ethische aspecten de meest tegengestelde standpunten en gevoelens tussen de verschillende partijen op te roepen.

Openbaarheid

De voorstanders van openbaarheid noemen het een onmisbaar instrument voor het voeren van een open en zuivere maatschappelijke discussie over dierproeven. Daarnaast vinden ze dat openbaarheid onlosmakelijk verbonden is met maatschappelijk verantwoord ondernemen. De dierenbelangenorganisaties brengen dergelijke argumenten naar voren.

De tegenstanders zijn niet zo zeer principieel tegen openbaarheid maar hebben mijn inziens, praktische en reële bezwaren. Openbaarheid in de Wod zal leiden tot een onwerkbaar situatie in het dierproevenveld vanwege de verzwaring van administratieve lasten die dit met zich meebrengt. Hierbij moeten we niet vergeten dat jaarlijks circa 5000 onderzoeksprotocollen aan de 26 erkende DEC's worden voorgelegd. Daarnaast doet zich de vraag voor hoe de bescherming van het intellectuele eigendom van de aanvragers en de bescherming van privacy van onderzoekers geregeld moeten worden. De mogelijkheid dat er (gewelddadige) acties zullen plaats vinden tegen wetenschappelijke instituten en onderzoekers kan niet worden uitgesloten.

---

³ Reacties ontvangen van: Forum Biotechnologie en Genetica, Koninklijke Nederlandse Akademie voor de Wetenschappen (KNAW), Koninklijke Nederlandse Dierkundige Vereniging, Nederlandse Vereniging van Dierexperimentencommissies (NVDEC), Nederlandse Vereniging voor Gedragsbiologie, Nederlandse Vereniging voor Immunologie, Nefarma, Proefdiervrij en ZonMw.

Consequentie van dergelijke openbaarheid zal zijn dat nog meer Nederlands onderzoek en nog meer onderzoekers naar het buitenland verdwijnen.

Deze argumenten zijn door de wetenschappelijke wereld ingebracht. Het CCD-advies wijst me ook op mogelijke risico's van openbaarheid, maar geeft tegelijkertijd aan begrip te hebben voor de behoefte aan meer transparantie (openheid). In de wetenschappelijke wereld is men ook bereid om te onderzoeken welke mogelijkheden er bestaan om meer openheid te kunnen bieden dan nu het geval is.

De discussie tijdens het minisymposium bevestigde de hierboven beschreven posities ten aanzien van openbaarheid. Ook de bereidheid van de wetenschap om meer naar openheid te werken is expliciet geuit in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Ethische aspecten

Alle betrokkenen bij dierproeven zijn het erover eens dat de ethische afweging gehandhaafd moet worden. Tegelijkertijd erkent iedereen de complexiteit van het uitvoeren van de ethische toets. De verschillen van mening liggen juist op het vlak van de invulling van de ethische toets, dat wil zeggen de manier waarop de afweging tussen dierenwelzijn en maatschappelijk belang plaats moet vinden.

Het evaluatierapport gaat ervan uit dat de ethische toets door de DEC's tekortschiet en doet aanbevelingen die zich richten op de uitvoering daarvan: operationaliseren van de toetsingkaders, herijking van de deskundigheidseisen en het centraliseren van het uitwerken van de DEC-adviezen.

De ethische toets wordt uitgebreid behandeld in het CCD-advies. De CCD vindt dat de huidige ethische toets op een deskundige, zorgvuldige en verantwoorde manier plaatsvindt. De huidige toetsingscriteria zijn volgens de CCD adequaat. De CCD is van mening dat verder operationaliseren van de toetsingscriteria noch meerwaarde voor de dieren zal betekenen noch een beter hanteerbaar instrument zal opleveren. Vergroting van de deskundigheid binnen DEC's is volgens de CCD te zoeken in de uitwisseling van ervaringen, educatie en training.

De NVDEC (Nederlandse Vereniging van Dierexperimentencommissies) is ook van mening dat de ethische toets op een deskundige manier plaatsvindt, maar ze ziet wel ruimte voor het verder expliciteren van de ethische afweging en de registratie daarvan. Hetzelfde geldt in hun ogen voor de deskundigheidseisen voor DEC's en DEC-leden.

De ontvangen reacties afkomstig van de dierenbelangenorganisaties richten zich op de aanbeveling om een centrale, landelijke DEC op te richten. Een dergelijk landelijke DEC gaat in hun ogen gepaard met toepassing van een uniform toetsingsprofiel die het gehele proces centraliseert en efficiënter maakt.

Handhavingaspecten

Dit onderwerp leverde alleen reacties op van dierenbelangenorganisaties en de CCD. Proefdiervrij herhaalt haar mening dat de huidige controle op de Wod niet voldoende is. Zij gaat verder niet in op de in het rapport gemaakte aanbevelingen. De CCD kan de gedane aanbevelingen ondersteunen. Zij doet echter alleen voor de rechtspositie van de proefdierdeskundige een concreet voorstel.

Volgens de CCD moet deze rechtspositie vergelijkbaar worden met die van bijvoorbeeld de biologische veiligheids functionarissen. De CCD steunt de aanbevelingen ten aanzien van het opzetten van systeemtoezicht op het interne toezicht en de introductie van bestuursrechtelijke boetes, ondanks dat de CCD deze potentiële wijzigingen van de Wod niet als strikt noodzakelijk beschouwt voor een goede naleving van de wet.

4. Reactie VWS op de evaluatie Wod

Ondanks de tegengestelde en soms emotioneel verwoorde standpunten van belanghebbenden tijdens het minisymposium over de Wod- evaluatie is er gelukkig wel een goede discussie van de grond gekomen.

Een algemene conclusie kon door vele aanwezigen worden onderstreept: er is behoefte aan dialoog tussen de verschillende partijen.

Ik acht het van belang om voor de verdere dialoog aan te geven wat mijn mening is over een aantal aspecten uit de evaluatie.

- Ik vind het onwenselijk om administratieve lasten bij de onderzoekinstellingen en overheid te verhogen door overname van de Awb-procedures in de Wod.
- Belemmering van de kenniseconomie en innovatieonderzoek in Nederland is onwenselijk. De vlucht van Nederlandse onderzoekinstellingen en onderzoekers naar het buitenland baart mij in het bijzonder grote zorgen.
- Ten slotte ben ik zeer bezorgd over de toenemende bedreiging van en de daarmee samenhangende veiligheidsrisico's voor onderzoekers, instellingen en bedrijven direct of indirect betrokken bij dierproeven, indien een procedure voor verregaande openbaarheid in de Wod zal worden opgenomen.

Ik bepleit een dialoog gericht op meer openheid zonder de nadelen die voortkomen uit de huidige aanbevelingen.

Ten aanzien van de ethische aspecten sluit ik mij aan bij de visie dat de ethische toets op deskundige wijze plaatsvindt, wel zal ik met het veld alsnog bezien of er ruimte is voor scherpere criteria. Dit komt ook aan de orde in het kader van de ophanden zijnde Europese discussie.

Ten aanzien van de handhavingsaspecten zal ik eveneens met het veld bezien of het wenselijk is om het instrument bestuurlijke boeten te introduceren en de positie van de proefdierdeskundige te versterken.

5. Vervolg traject

Het draagvlak voor verdere dialoog tussen partijen, samen met het binnenkort te starten Europese traject, leidt tot de conclusie dat een verdere discussie zinvol is. Ik ben ervan overtuigd dat een *bottom-up* benadering de meeste kans van slagen heeft. Ik lees uit de ontvangen reacties dat deze benadering op prijs gesteld zal worden door veel belanghebbenden. Deze *bottom-up* benadering moet in mijn ogen een tweetrapsraket zijn: eerst een primair Nederlandse discussie ter voorbereiding van de komende Europese discussie, en de inbreng van de uitkomsten hiervan in Brussel.

Ik zal verschillende groepen benaderen om te komen tot een (compromis)voorstel over de drie thema's: open(baar)heid, ethische toets en handhavingsaspecten.

Het Nederlandse standpunt in de Europese discussie tot wijziging van de richtlijn zal worden gebaseerd op voorstellen die resulteren uit deze discussie.

6. Biotechnologie bij dieren

In de brief van de Minister van LNV (mede namens de Minister van VWS) over de evaluatie van het Besluit biotechnologie bij dieren (Bbd), werd een gezamenlijke reactie van beide departementen over biotechnologie bij dieren toegezegd. Ik zal mijn standpunt over de Wod-evaluatie hierbij betrekken.

Verder werd toegezegd om de mogelijkheden te bezien om te komen tot één toets voor de beoordeling van biotechnologische handelingen bij dieren.

Bij de opzet van deze toets spelen twee belangrijke aandachtspunten: openbaarheid en de invulling van de ethische toets. Het kabinet hecht aan een optimale transparantie van ontwikkelingen in de moderne biotechnologie. Dit is van belang voor het behoud van het draagvlak in de samenleving voor toepassingen van moderne biotechnologie. Beide aandachtspunten worden uitgewerkt in de bovengenoemde *bottom-up* benadering. Op grond van de uitkomsten van dit proces en onze gezamenlijke reactie op de evaluaties van de Wod en het Bbd voor wat betreft het onderdeel biotechnologie bij dieren, zullen wij bezien of één toets voor biotechnologische handelingen bij dieren gerealiseerd kan worden.

7. Toezeggingen alternatieven voor dierproeven

Benadering van de ministeries van VROM en LNV

De Kamer is van mening dat de ministeries van VROM en LNV ook financieel moeten bijdragen aan het programma alternatieven voor dierproeven en dat ik beide hierover moet benaderen. Ik heb deze zomer beide Ministers een brief gestuurd waarin de mening van de Kamer was opgenomen.

Het ministerie van VROM heeft mij kort geleden een reactie gestuurd. In zijn brief zet de Staatssecretaris van VROM het beleid van zijn departement om proefdiergebruik te verminderen uiteen. Hij geeft daarin de betrokkenheid van het ministerie van VROM bij dierproeven. VROM heeft in de nota's aan de Tweede Kamer rondom het stoffenbeleid dan ook telkens aangegeven dat het gebruik van proefdieren zo veel mogelijk beperkt moet worden. Het beperken van het proefdiergebruik is een van de speerpunten in de Europese onderhandelingen inzake REACH (*Registration, evaluation and authorisation of chemicals*). Nederland streeft daarom in dat kader naar een verplichting tot uitwisseling van dierexperimentele gegevens. Nederland steunt ook de Europese inspanningen gericht op het ontwikkelen, valideren en accepteren van alternatieve testmethodieken, waardoor het aantal testen op gewervelde dieren kan worden beperkt en wellicht op termijn tot nul gereduceerd kan worden.

De Staatssecretaris van VROM geeft in zijn brief ook aan op welke specifieke werkterreinen VROM bijdraagt aan het verminderen van dierproeven, te weten:

- Het leveren van bijdragen aan de harmonisatie van testrichtlijnen in internationale kaders (zoals de EU en de OECD);
- het participeren in internationale activiteiten van deze kaders betreffende de ontwikkeling, validatie en acceptatie van nieuwe alternatieve testmethodieken; en

- het onderhouden en ontwikkelen van kennis op het gebied van alternatieve testmethodieken en het uitdragen van deze kennis bij de (inter)nationale beoordeling van stoffen.

VROM bevestigt in haar reactie dat zij, zoals al eerder aangegeven, de onderzoeksprojecten zal beoordelen op het specifieke belang voor haar departement vooruitgaande op eventuele financiering.

Ook het ministerie van LNV zal zoals eerder aangegeven, onderzoeksprojecten beoordelen op het specifieke belang voor de werkgebieden waarvoor het departement verantwoordelijk is, en op basis daarvan financiering overwegen. Daarnaast investeert LNV zelf in onderzoek dat kan bijdragen aan de vermindering van dierproeven. In 2005 is het RIKILT (Rijkskwaliteitsinstituut voor Land- en Tuinbouwproducten) gestart met een onderzoeksprogramma dat gericht is op het ontwikkelen van alternatieve methodes om toxiciteit van stoffen te bepalen.

Reactie op het commentaar "*The feasibility of replacing animal testing for assessing consumer safety: a suggested future direction*".⁴

Ik heb de Kamer toegezegd om schriftelijk op dit commentaar (ASAT initiatief) te reageren. Een inhoudelijke (wetenschappelijke) reactie op het artikel is niet meer relevant gezien de ontwikkelingen die sindsdien hebben plaatsgevonden. Er is brede steun voor dit initiatief. Samenvattend, stelt dit initiatief voor dat de samenhang van verschillende moderne technieken zoals *genomics*, *metabolomics*, computersimulatie en bestaande in-vitro modellen de nodige uitgebreide data kan opleveren voor een risicoanalyse ten aanzien van chemische stoffen, cosmetica, hygiëneproducten, enz. Volgens de auteurs zal dit op termijn kunnen betekenen dat voor dit specifieke type onderzoek (risico analyse van stoffen, enz.) minder of geen dierproeven meer nodig zouden hoeven zijn (het complete commentaar kunt u in bijlage 3 vinden).

De Minister van LNV heeft in het voorjaar de potentie van het ASAT initiatief erkend (voedsel, dierproeven en REACH) en aangegeven dit met meerdere departementen te willen bespreken. Hiervoor zijn de ministeries van VWS, OCW, VROM en EZ schriftelijk benaderd. Net na de zomer heeft een overleg plaatsgevonden tussen de bewindslieden van LNV, VWS, en OCW om met elkaar van gedachten te wisselen over het ASAT-initiatief.

Gezien de algemene interesse uit de departementen heb ik de KNAW en ZonMw verzocht om een minisymposium te organiseren.

Dit minisymposium had als doel twee aspecten in kaart brengen:

- of er sprake is van wetenschappelijk draagvlak in Nederland voor het ASAT-initiatief en
- hoe de departementen kunnen bijdragen aan de verdere vormgeving van het initiatief op Europees en internationale niveau.

Bij het minisymposium waren naast vertegenwoordigers van de ministeries van VWS, OCW, LNV, VROM, EZ ook relevante wetenschappers op het terrein van risicobeoordeling, toxicologie en *genomics* aanwezig. De uitkomsten van deze bijeenkomst zijn positief. De betreffende beleidsdirecties van de verschillende departementen worden geadviseerd (zie

---

⁴ Fentem, Chamberlain en Sangster; ATLA 32, 617-623, 2004.

bijlage 4: brief van ZonMw) om het initiatief zowel beleidsmatig als financieel te ondersteunen. Begin november heeft ZonMw (namens VWS) de resultaten van het minisymposium tijdens een bijeenkomst van de Europese Commissie gepresenteerd. De EC gaf hier aan alle geïnteresseerden de gelegenheid om projecten en initiatieven te presenteren. Dit met het oog op mogelijke medefinanciering binnen het Zevende Europese onderzoeksprogramma 'Het Zevende Kader Programma Onderzoek en Ontwikkeling'.

Ik zal in samenwerking met de Minister van OCW het verzoek van ZonMw, onder de aandacht van de verschillende bewindslieden brengen, zowel wat betreft inhoud als financiën.

Zodra de financiering door de verschillende departementen is vastgesteld zal ik dit Nederlandse initiatief indienen als subsidieaanvraag bij de Europese Commissie voor het Zevende Kader Programma.

De Minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

H. Hoogervorst